

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 738 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umriqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allanzarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni	164
Ibragimov G'ayrat Ablagulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umurov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитхонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан.....	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ILMIY- TADQIQOT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li
DSc, TDIU mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyatini joriy qilishning innovatsion usullardan foydalanish masalalari yoritib o'tilgan bo'lib, muallif tomonidan ta'lim sifatini oshirish yuzasidan qiziqarli o'yin platformalarini tashkil qilish hamda ularning ta'lim sifatiga ta'siri yuzasidan izlanishlar olib borilgan.

Kalit so'zlar: Innovatsion usul, tadqiqot, o'quv tajribasi, ijtimoiy muhit, o'yinlar.

Abstract: The article highlights the issues of using innovative methods of introducing educational activities in higher education institutions, and the author researches on the organization of interesting game platforms to improve the quality of education and their impact on the quality of education. conducted.

Key words: Innovative method, research, learning experience, social environment, games.

Аннотация: В статье освещены вопросы использования инновационных методов внедрения образовательной деятельности в высших учебных заведениях, а также проведены исследования по организации интересных игровых площадок для повышения качества образования и их влиянию на качество образования.

Ключевые слова: Инновационный метод, исследование, опыт обучения, социальная среда, игры.

KIRISH

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkil qilish – bu ish olib borilgan manbalarning tarkibi emas, balki yondashuv hisoblanadi. Ilmiy-tadqiqot ishlarining mohiyati birlamchi manbalardan olingan ma'lumotlarni qiyoslash, ularni ijodiy tahlil qilish va uning asosida yangi xulosalar chiqarishdan iborat.

Tadqiqot faoliyati deganda talabalarning tadqiqot muammosini oldindan noma'lum yechimni hal qilish bilan bog'liq bo'lgan ishlarni tashkil etish shakli tushuniladi. Tadqiqot yondashuvi doirasida o'rganish talabalarning bevosita tajribasi, izlanishi tushunilib tadqiqot faoliyati dunyoni faol o'rganish jarayonida kengaytirishga asoslangan holda amalga oshiriladi. Shunda talabalar mavzu mantiqini tushunib, asosiy fikrlarni, formula va hisob-kitoblarni daftarlariga yozadilar. Keyingi ularga uchta variant bo'yicha farqlangan topshiriqlar beriladi. Talabalar har uchala variant bilan tanishadilar va ular uchun ajratilgan vaqt ichida hal qila oladigan variantni tanlaydi. Shunday qilib, ta'limning tashkiliy shakllari o'qituvchilar va talabalarning belgilangan tartibda va ma'lum rejimda amalga oshiriladigan, muvofiqlashtirilgan faoliyatining tashqi ifodasini aks ettiradi. Ular ijtimoiy jihatdan shartlangan bo'lib, o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyatini tartibga soladi, ta'lim jarayonida shaxs va jamoa o'rtasidagi munosabatlarni, o'quvchilarning ta'lim faoliyatidagi faolligi darajasini va o'qituvchining uni boshqarish usullarini belgilaydi. Ma'ruzalar, seminarlar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari, konsultatsiyalar va tanlangan mutaxassislik bo'yicha amaliyoti hali ham ma'ruza-seminar tizimi doirasida o'qitishning yetakchi shakllari bo'lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'limning tadqiqot usuli bo'yicha ko'plab xorijiy hamda mahalliy olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borgan bo'lib, ular o'z asarlarida turlicha yondashuvlarni ilgari surganlari.

Hususan, L. N. Tolstoy¹: "Agar inson maktabda ijod qilishni o'rganmasa, u hayotda faqat taqlid qiladi va nusxa oladi", – deya ta'lim avvalo maktabdan boshlanishi va unga bolalikdanoq e'tibor qaratish kerakligini ta'kidlab o'tadi.

1 <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=36044>

Shatskiyning² fikricha, o'quvchilarning o'quv va ilmiy-tadqiqot faoliyati ilgari noma'lum natijasi bo'lgan ijodiy, tadqiqot muammosini hal qilish bilan bog'liq bo'lgan va ilmiy tadqiqotga xos bo'lgan asosiy bosqichlarning mavjudligini nazarda tutadigan o'quv ishlarini tashkil etish bo'yicha o'z g'oyalarini ilgari surgan.

Uilyam Bleykning³ asarlarida ma'ruza-seminar ta'lim tizimi zamonaviy davrda sinf-dars ta'lim tizimini modernizatsiya qilishga urg'u berilgan bo'lsa-da, amaliyotda odessalik o'qituvchi N. P. Guzik⁴ tomonidan amalga oshirilgan. U buni ma'ruza va seminar ko'rinishida olib borib, dastlab olim o'quvchilarga materialni katta bloklarda taqdim etadi, ularning har biri bitta katta yoki bir nechta kichik mavzularni o'z ichiga oladi. Bu talabalarga berilgan mavzudagi hodisalarning butun majmuasidagi sabab-natija munosabatlarini tushunish imkonini beradi.

L. S. Vygotskiy⁵ o'yin nazariyasini, uning uslubiy asoslarini ishlab chiqish, uning ijtimoiy tabiatini oydinlashtirish va rus pedagogikasida talabaning rivojlanishidagi ahamiyatini aniqlash bilan shug'ullangan.

Leontyev, D. B. Elkonin va boshqalar. Dars shaklidagi dars jarayonida o'yin texnikasi va vaziyatlarni amalga oshirishda talabalarning dunyoqarashini shakllantirish bilan bog'liq jarayonlarni o'z ichiga oladi, degan fikrga kelgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolani yoritishda tahliliy usullar, nazariyaga oid o'yinlar usulida darslarni tashkil qilish, analiz, sintez usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim sifatini yaxshilashda o'yin kommunikativ faoliyatini joriy qilish zamonaviy va dars berishning o'ziga xos usullaridan hisoblanadi. U talabani eng murakkab insoniy munosabatlarning haqiqiy konteksti bilan tanishtiradi. Har qanday o'yin jamiyati – bu har bir o'yinchiga ko'plab kommunikativ aloqalarga ega bo'lgan tashkilot va kommunikativ prinsip sifatida harakat qiladigan jamoa. Agar o'yin odamlar o'rtasidagi muloqot shakli bo'lsa, u holda o'zaro ta'sir, o'zaro tushunish va o'zaro kelishuvlarsiz, ular o'rtasida o'yin bo'lishi mumkin emas.

O'yinning diagnostik funksiyasi. Diagnostika – tanib olish qobiliyati, tashxis qo'yish jarayonidir. O'yin bashoratlil; u insonning boshqa har qanday faoliyatiga qaraganda diagnostikdir, birinchidan, shaxs o'yinda o'zini maksimal ko'rinishda (zakovat, ijodkorlik) tutadi; ikkinchidan, o'yinning o'zi maxsus "o'zini namoyon qilish maydoni"dir.

O'yinning o'yin terapiyasi funksiyasi. O'yin odamning xulq-atvorida, boshqalar bilan muloqotda, o'rganishda duch keladigan turli qiyinchiliklarni yengish uchun ishlatilishi mumkin va kerak. O'yin texnikasining terapevtik qiymatini baholash, D. B. Elkonin o'yin terapiyasining ta'siri bolaning roli o'yinda qabul qiladigan yangi ijtimoiy munosabatlar amaliyoti bilan belgilanadi, deb yozgan.

O'yindagi psixologik korreksiya, agar barcha o'quvchilar o'yin qoidalari va syujetini o'zlashtirgan bo'lsa, o'yinning har bir ishtirokchisi nafaqat o'z rolini, balki sheriklarining rollarini ham yaxshi bilsa, o'yin jarayoni va maqsadi birlashsa, tabiiy ravishda sodir bo'ladi. Tuzatish o'yinlari o'quvchilarga deviant xulq-atvorga yordam beradi, ularning normal farovonligiga va guruhdagi tengdoshlari bilan muloqotga xalaqit beradigan tajribalarni yengishga yordam beradi.

O'yinning ko'ngilochar funksiyasi. O'yin-kulgi turli xil narsalarga jalb qilishdir. O'yinning ko'ngilochar funksiyasi himoya mexanizmlari sifatida ma'lum bir qulaylik, qulay atmosfera va ruhiy quvonchni yaratish bilan bog'liq, ya'ni shaxsni barqarorlashtirish, uning intilishlari darajalarini amalga oshirish. O'yinda fantaziyaning oziqlantirish va o'yin-kulgiga olib keladigan sehr bor. O'yin maktab o'quvchilarini tarbiyalashning eng muhim vositasidir. O'yinlarni tasniflash uchun turli xil variantlar mavjud. Har bir o'yin noyob va turli funksiyalarni o'z ichiga oladi. O'yinlarning har bir turi bolaning ham sog'lom, ham sog'lom shaxs bo'lib rivojlanishiga yordam beradi. O'yinlarni to'g'ri tanlash bilan siz talabaning normal rivojlanishi va ijtimoiylashuvi uchun sharoitlarni rejalashtirishingiz va yaratishingiz mumkin.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi. Hamkorlikda o'rganish jahon pedagogikasida an'anaviy metodlarga eng muvaffaqiyatli muqobil sifatida qaraladi. Hamkorlik pedagogikasi shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan biri bo'lib, u quyidagilarga asoslanadi:

- guruh a'zolarining o'zaro bog'liqligi;
- har bir guruh a'zosining o'z muvaffaqiyatlari va guruh muvaffaqiyatlari uchun shaxsiy javobgarligi;

2 <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnost-pedagogicheskikh-idey-s-t-shatskogo-dlya-sovremennoy-obrazovatelnoy-politiki/viewer>

3 <https://cyberleninka.ru/article/n/tvorchestvo-vilyama-bleyka-hudozhnika/viewer>

4 <https://nauchniestati.ru/spravka/metodicheskie-sistemy-pedagogov-n-p-guzik-i-p-volkov/>

5 <https://moluch.ru/archive/131/35964/>

- guruhdagi birgalikdagi ta'lim va kognitiv faoliyat;
- guruh ishini umumiy baholash.

Hamkorlikda o'rganish o'qitish usuli sifatida qaraladi. Ushbu o'qitish usulining bir nechta variantlari mavjud. 1-variant (jamoani tayyorlash) Ushbu variantda "guruh maqsadlari" va butun guruhning muvaffaqiyatiga alohida e'tibor beriladi, bu har bir guruh a'zosining boshqa a'zolari bilan doimiy o'zaro munosabatda mustaqil ishlashi natijasida erishish mumkin. Demak, har bir o'quvchining vazifasi faqat birgalikda biror ishini bajarishdan iborat bo'lib, har bir jamoa a'zosi kerakli bilimlarni egallashi, zarur ko'nikmalarni o'zlashtirishi bilan birga, har bir o'quvchi nimaga erishganini butun jamoa bilishi uchungina emas. Butun guruh o'zining har bir a'zosi tomonidan ta'lim ma'lumotlarini o'zlashtirishdan manfaatdor, chunki jamoaning muvaffaqiyati hammaning hissasiga bog'liq. Shuningdek, guruh oldiga qo'yilgan muammoni birgalikda hal qilishda ushbu variant, uchta asosiy tamoyilga to'g'ri keladi:

- a) jamoa har bir kishi uchun ball, qandaydir rag'batlantirish, farqlanish belgisi, maqtov yoki birgalikdagi faoliyatni baholashning boshqa turlari ko'rinishida bitta "mukofot" oladi. Buning uchun siz butun guruh uchun taklif qilingan bitta vazifani bajarishingiz kerak. Guruhlar bir-biri bilan raqobatlashmaydi;
- b) har bir talabaning individual mas'uliyati butun guruhning muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligi uning har bir a'zosining muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligiga bog'liqligini anglatadi. Bu jamoaning barcha a'zolarini bir-birining faoliyatini kuzatishga va butun jamoani o'z do'stiga materialni o'zlashtirish va tushunishda yordamga kelishga undaydi, shunda har bir kishi o'qituvchi tomonidan har qanday turdagi testlarga, nazorat testlariga tayyor bo'ladi;
- d) talaba alohida, guruhdan tashqarida har bir talabaning muvaffaqiyatga erishishi uchun teng imkoniyat deganda, har bir talaba o'z guruhiga ball olib keladi, bu esa o'zining oldingi natijalarini yaxshilash orqali to'playdi. Shuning uchun taqqoslash u yoki bu guruhdagi boshqa talabalarning natijalari bilan emas, balki o'zining ilgari erishilgan natijalari bilan amalga oshiriladi. Bu ilg'or, o'rtacha va sekin o'quvchilarga o'z jamoasi uchun ball to'plash uchun teng imkoniyat beradi.

Oldingi so'rov yoki test natijalarini yaxshilashga harakat qilib, har qanday darajadagi talaba o'z jamoasiga teng miqdordagi ball olib kelishi mumkin, bu unga o'zini jamoaning to'liq a'zosi sifatida his qilish imkonini beradi va o'zining shaxsiy "barini" ko'tarish istagini uyg'otadi. Hamkorlikda o'rganishning 2-usuli "Arra" o'quvchilar o'quv materiali ustida ishlash uchun 4-6 kishidan iborat guruhlariga bo'linadi, ular bo'laklarga (bloklarga) bo'linadi. Har bir guruh a'zosi o'z qismi uchun material topadi. Keyin bir xil masalani o'rganayotgan, lekin turli guruhlariga mansub yigitlar ushbu masala bo'yicha ekspert sifatida uchrashadilar va ma'lumot almashadilar. Bu "ekspert uchrashuvi" deb ataladi. Keyin ular o'z guruhlariga qaytib, o'zlari o'rgangan barcha yangi narsalarni boshqa guruh a'zolariga o'rgatishadi. Ular, o'z navbatida, vazifaning o'z qismi haqida hisobot berishadi (bir arra tishlari kabi).

Barcha parchalar materialini o'zlashtirish va shu tariqa iboralarni o'zgartirishni o'rganishning yagona yo'li jamoadoshlarni diqqat bilan tinglash va daftarga yozib olish bo'lgani uchun o'qituvchidan qo'shimcha kuch talab etilmaydi. Talabalar o'z tengdoshlarining o'z vazifalarini vijdonan bajarishlariga qiziqishadi, chunki bu ularning yakuniy bahosiga ta'sir qilishi mumkin. Har bir shaxs va butun jamoa butun mavzu bo'yicha hisobot beradi. Yakuniy bosqichda o'qituvchi jamoadagi har qanday talabadan ushbu mavzu bo'yicha har qanday savolga javob berishni so'rashi mumkin. Tsikl oxirida barcha talabalar individual test topshiradilar, ular baholanadi. Talabalarning natijalari umumlashtiriladi. Eng yuqori ballga erishgan jamoa taqdirlanadi.

Kooperativ ta'lim usulining 3-usuli "Birgalikda o'rganish" darsda 5 kishidan iborat getrogen (ta'lim darajasiga ko'ra) guruhlariga bo'lingan. Har bir guruh bitta vazifani oladi, bu butun sinf ishlayotgan kattaroq mavzuning pastki vazifasidir. Ayrim guruhlar va umuman barcha guruhlarining birgalikdagi ishi natijasida barcha materiallarni o'zlashtirishga erishiladi. Asosiy tamoyillar – butun jamoa uchun mukofot, individual yondashuv, teng imkoniyatlar bu yerda ham ishlaydi. Guruh har bir talabaning yutuqlariga qarab mukofot oladi. O'qituvchi guruhlarini yig'ish (har bir a'zoning individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda) va har bir aniq guruh uchun vazifalarni ishlab chiqish masalasiga javobgardir.

Guruh ichida talabalar umumiy vazifani bajarishda ularning har birining rolini mustaqil ravishda belgilaydilar (shuning uchun har birining o'z qismi, o'z kichik vazifasi bor):

- sheriklar tomonidan topshiriqlarni to'g'ri bajarishini nazorat qilish;
- har bir guruh a'zosining faolligini nazorat qilish;
- umumiy vazifani hal qilish;
- shuningdek, guruh ichidagi muloqot madaniyati.

Shunday qilib, guruh boshidanoq, go'yo ikki tomonlama vazifani bajaradi:

- bir tomondan, akademik – qandaydir kognitiv, ijodiy maqsadga erishish;
- boshqa tomondan, ijtimoiy yoki, to'g'rirog'i, ijtimoiy-psixologik - topshiriqni bajarish davomida muayyan muloqot madaniyatini amalga oshirish.

Ikkalasi ham bir xil darajada ahamiyatga ega. O'qituvchi, shuningdek, tala-balar guruhlarida nafaqat o'quv topshiriqlarining muvaffaqiyatini, balki ularning bir-biri bilan muloqot qilish xarakterini, bir-biriga zarur yordam ko'rsatish usullarini ham nazorat qiladi. Erishilgan muvaffaqiyatlar, bir tomondan, guruh va jamoaviy ish natijalariga ta'sir qiladi, ikkinchi tomondan, ular boshqa guruh a'zolarining, butun jamoaning ish natijalarini o'zlashtiradi, chunki har bir talaba mustaqil ravishda qo'lga kiritilgan narsadan foydalanadi.

Guruh va jamoaviy ishda, lekin keyingi bosqichda, natijalarni umumlashtirishda, ularni muhokama qilishda va umumiy qaror qabul qilishda yoki keyingi yangi vazifani bajarishda, talabalar olingan va qayta ishlangan bilimlarni butun jamoaning sa'y-harakatlari bilan ishlatganda namoyon bo'ladi. Hamkorlikda o'qitishni tashkil etishni joriy etish va undan foydalanish, har bir o'quvchini faol bilim faoliyatiga jalb qilish, shuningdek, muloqot madaniyatini o'rgatishga e'tibor berish uchun ko'zlangan maqsadga bosqichma-bosqich va sabr-toqat bilan yondashish, o'quvchilarga o'rgatish (har bir a'zoning individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda) va har bir aniq guruh uchun vazifalarni ishlab chiqish kerak.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiqot usulini joriy qilishda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi munosabat muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan o'qituvchining dars berish metodikasi bu yerda asosiy elementlardan biridir. Turli ko'rinishdagi o'yinlar tashkil qilgan holda dars berish bu talabalarni qiziqishini uyg'otadi va darsni eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi. Har qanday fan nuqtai nazaridan olmaylik darsning mazmun jihatdan mukammal bo'lishi talabalar uchun zerikish hissini keltirib chiqarish mumkin. Shu sabadan xorijiy ta'lim tizimidagi usullarni qo'llash, keys stati, kazuslar, savol topshiriqlar ko'rinishda tashkil qilgan holda dars o'tkazish ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi o'z isbotini topgan desak ayni haqiqatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. https://mordgpi.ru/upload/iblock/487/Tom_9_4_oktyabr_dekabr_.pdf#page=31
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/proektnaya-deyatelnost-studentov-bakalavrov-pedagogicheskogo-vuza-kak-uslovie-podgotovki-k-organizatsii-nauchno-issledovatel'skoy>
3. http://www.portalspo.ru/journal/images/Journals/2019/SPO_7_2019.pdf#page=32
4. <https://os-russia.com/SBORNIKI/KON-138-2.pdf#page=130>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-podhody-k-organizatsii-nauchno-issledovatel'skoy-raboty-studentov-v-usloviyah-innovatsionnogo-razvitiya-vuza>
6. <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifika-nauchno-issledovatel'skoy-deyatelnosti-studentov-vuza>
7. https://elib.sfu-kras.ru/bitstream/handle/2311/5089/s10_03.pdf?sequence=1

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.